

HAZİNENİN BORÇLANMA ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

TAXATION OF TREASURY UNDERSECRETARY BORROWING TOOLS

Necmettin GÜNDÜZ*

ÖZ

Hazine müsteşarlığı kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmek için borçlanmayı önemli bir araç olarak kullanmaktadır. Bu kapsamda hazine tarafından çıkarılan devlet iç borçlanma senetleri, kira sertifikaları, uluslararası tahviller gibi borçlanma araçları faiz, kira geliri vb. adlarla adlandırılan gelirleri elde etmek isteyenler tarafından satın alınmaktadır.

Çalışmamızda Hazineye borç verenlerin, sağlamış oldukları finansman hizmeti karşılığında elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesi hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hazine Bonosu, Devlet Tahvili, Kira Sertifikası, Vergi Kesintisi

ABSTRACT

Treasury Undersecretary uses borrowing as an important tool to fulfill the tasks assigned by law. In this context, government bonds issued by the Treasury, leasing certificates, debt instruments such as international bonds, interest, rental income and so on are bought by those who are willing to earn revenue.

In our study, taxation of revenues that is earned via financing services by the lender to the Treasury will be explained.

Keywords: Treasury bills, government bonds, rent certificate, tax deduction

* Vergi Müfettişi

M.G.T.: 17.04.2016 / M.K.T.: 21.07.2016

1- GİRİŞ

Ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla, ekonominin tüm aktörleriyle işbirliği içerisinde, şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir şekilde; kamu mali varlık ve yükümlülüklerini yönetmek, ekonomik, finansal ve sektörel politikalar ile düzenlemeleri oluşturmayı, uygulamayı, denetlemeyi ve uluslararası ekonomik ilişkilerin koordinasyonunu sağlamayı misyon edinen Hazine Müsteşarlığı, hedeflerine ulaşmak için borçlanmayı önemli bir araç olarak kullanmaktadır.

Borçlanma Hazine için kamunun finansmanı için önemli bir araç olmakla birlikte; ülkenin kalkınma hedeflerini gerçekleştirme, piyasalarda güven ve istikrarı koruma ve makro ekonomik dengeleri gözetme ve nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlama amaçlarına da ulaşmada önem arz etmektedir.

Bu kapsamda Hazine Müsteşarlığının 2016 yılı kamu finansman istatistikleri incelendiğinde, hem iç borçlanmayı hem de dış borçlanmayı hedeflediği amaçlar doğrultusunda etkin olarak kullandığı görülecektir. Aşağıda yer alan tabloda 2016 yılı Ocak ve Şubat ayları itibarıyla merkezi yönetim borç stoku enstrüman dağılımı görülecektir.

MERKEZİ YÖNETİM BORÇ STOKU ENSTRÜMAN DAĞILIMI (Milyon TL)

2016	HAZİNE			TOPLAM TAHVİL (II)	KREDİ (III)	İÇ BORÇ STOKU	DIŞ BORÇ STOKU	TOPLAM STOK (I+II+III)
	BONUSU (I)	DEVLET TAHVİLİ	ULUSLARARASI TAHVİL					
Ocak	1.598	441.480	171.030	612.510	71.740	443.078	242.770	685.848
Şubat	2.615	441.470	169.133	610.604	71.632	444.085	240.765	684.850
Toplam	4.213	882.950	340.163	1.223.114	143.372	887.163	483.535	1.370.698

2- HAZİNENİN BORÇLANMA ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

“Merkezi Yönetim Borç Stoku Enstrüman Dağılımı”na ilişkin tablo dikkatle incelendiğinde Hazine borçlanmasını bono ve tahvil enstrümanlarını kullanarak gerçekleştirdiği görülecektir. Hazine iç borçlanmasını yurtiçi piyasada ihraç edilen devlet iç borçlanma senetleri ile gerçekleştirirken, dış borçlanmasını yabancı devletler veya uluslararası kuruluşlardan ve uluslararası para veya sermaye piyasalarından gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan son yıllarda Hazine, finansman ihtiyacı doğrultusunda borçlanma araçlarında çeşitliliğe gitmiş ve tahvil ve bonoya ek olarak gelir ortaklığı senedi, gelire endekli senet gibi yeni enstrümanlar kullanmaktadır. Hazine borç verenlerden sağladığı finansmanın karşılığı olarak bu kişilere faiz vb. adlar altında bir ödeme yapmaktadır.

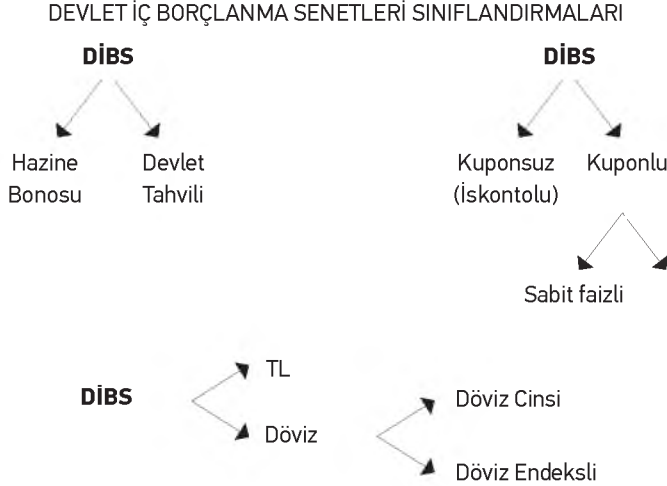
İfade edilen finansman hizmetinin karşılığı olarak elde edilen gelirin vergiler karşısındaki durumu bu araçların cazibesini borç verenler açısından doğrudan doğruya etkileyecektir. Bu kapsamda hazinenin borçlanma araçları ve bu araçların vergilendirilmesine ilişkin açıklamalar aşağıda alt başlıklar altında anlatılmıştır.

2.1- Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Vergilendirilmesi

Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS), Hazine Müsteşarlığı tarafından yurt içi piyasada ihraç edilen borçlanma senetlerini ifade etmektedir. Borçlu olan devlet, DİBS sahiplerine kupon ödeme tarihlerinde ve vade sonunda borçlu olduğu tutarı öder. DİBS’ler vadeleri boyunca ikincil piyasalarda kişi ve kurumlar tarafından alınıp satılabilmektedir.¹

¹ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari>, Erişim Tarihi: 16 Nisan 2016

Devlet İç Borçlanma Senetleri vadelerine, ihraç yöntemlerine, ihraç edildikleri para birimi cinsine, faiz ödeme türlerine, üzerlerinde kupon taşıyıp taşıyamalarına göre farklı açılardan sınıflandırılabilir. Aşağıda çeşitli Devlet İç Borçlanma Senet sınıflandırmalarına yer verilmiştir:

Devlet İç Borçlanma Senetlerine ilişkin en çok kullanılan sınıflandırma yöntemi vadeye göre yapılan sınıflandırmadır. Buna göre;

- İhraç edildikleri tarih itibarıyla bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet iç borçlanma senetleri Devlet Tahvili olarak,
- İhraç edildikleri tarih itibarıyla vadeleri bir yıldan kısa olan (364 güne kadar) Devlet iç borçlanma senetleri Hazine Bonosu olarak adlandırılmaktadır.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75/2-5'inci maddesinde, "Her nevi tahvil ve Hazine Bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

Söz konusu düzenlemeden de görüleceği üzere hazine bonosu ve devlet tahvilinden oluşan devlet iç borçlanma senetleri gelir vergisi uygulaması bakımından menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir.

Hazine Bonosu ve devlet tahvilinin vergilendirilmesinde 5281 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere yürürlüğe giren geçici 67'nci madde hükümleri uygulanacaktır. Bununla birlikte 01.01.2006 tarihinden önce elde edilmiş hazine bonosu ve devlet tahvilleri içinse 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümler uygulanacaktır. İfade edilen ayırım dikkate alınarak hazine bonosu ve devlet tahvilinin vergilendirilmesi aşağıda alt başlıklar altında anlatılmıştır:

2.1.1- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosunun Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

2.1.1.1- 01.01.2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonolarına Ait Faizlerin Vergilendirilmesi

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun geçici 67/9'uncu maddesi hükmü uyarınca, 01.01.2006 tarihin-

den önce ihraç edilen devlet tahvilleri ve Hazine Bonolarının elde tutulmasından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacaktır. Bu kapsamda 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen devlet tahvili ve Hazine Bonolarının elde tutulması dolayısıyla 2015 takvim yılında elde edilen gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin (7-a) bendi uyarınca %0 oranında vergi tevkifatı yapılması gerekmektedir. Söz konusu gelirlerin %0 oranında tevkifata tabi tutulması bu gelirlerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'ncı maddesinin (1-c) bendi kapsamında vergiye tabi gelir kapsamında değerlendirilmemiz zorunluluğu doğurmaktadır.

Diğer taraftan 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının tam mükellefler tarafından elde tutulması dolayısıyla 2015 takvim yılında elde edilen gelirlere Gelir Vergisi Kanunu'nun 76/2'inci maddesinde yer verilen indirim oranının² uygulanması sonucu bulunacak tutarın mezkûr kanunun 86'ncı maddesinin (1-c) bendinde yer alan 29.000 TL tutarındaki beyan sınırını aşması durumunda beyanname verilecektir. Söz konusu gelirleri dar mükelleflerin elde etmesi durumunda Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin (7-a) bendi uyarınca yapılacak tevkifat nihai vergilendirme olacak ve mezkûr kanunun 86'ncı maddesinin 2'nci fıkrası kapsamında beyan dışı kalacaktır.

2.1.1.2- 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonolarına Ait Faizlerin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının elde tutulmasından doğan gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca %10 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır. Vergi tevkifatı yapılan söz konusu gelirler mezkûr Kanun'un 67'nci maddesinin 7'nci fıkrasına göre beyan edilmeyecektir.

2.1.2- Devlet Tahvillerinin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Devlet tahvillerinin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 2'nci fıkrasının (8)'inci bendi uyarınca menkul sermaye iradı olarak kabul edilmekte olup, bu gelir türünde devlet tahvilinin vadesi gelmemiş kuponu tahvilden ayrı olarak satılarak gelir elde edilmektedir.

Devlet tahvillerinin vadesi gelmemiş kuponlarının vergilendirilmesinde 5281 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere yürürlüğe giren geçici 67'nci madde hükümleri uygulanacaktır. Bununla birlikte 01.01.2006 tarihinden önce elde edilmiş devlet tahvillerinin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirle çinse 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümler uygulanacaktır. İfade edilen ayırım dikkate alınarak devlet tahvillerinin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi aşağıda alt başlıklar altında anlatılmıştır.

2.1.2.1- 01.01.2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Devlet Tahvillerinin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Elde edilen kupon gelirlerinin kaynağı olan devlet tahvilinin, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç

² 290 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2015 takvim yılı için geçerli indirim oranı %60,39 olarak ilan edilmiştir. Bununla birlikte indirim oranı döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirlere uygulanmayacaktır.

edilmesi durumunda, 31.12.2005 tarihindeki yasal düzenlemelerde kupon gelirine ilişkin herhangi bir istisna, indirim ve tevkifat düzenlemesi bulunmadığı için;

- Tam mükellefler 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen devlet tahvilinin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde ettikleri gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'ncı maddesinin (1-d) bendi uyarınca 1.500 TL tutarındaki beyan sınırını (2015 takvim yılı için geçerli) aşması halinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edeceklerdir.
- Dar mükelleflerin 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen devlet tahvilinin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde ettikleri gelirler tevkifata tabi olmadığı için, Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (2) numaralı bendi uyarınca tutarına bakılmaksızın beyan edilecektir.

2.1.2.2- 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Devlet Tahvillerinin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet tahvillerinin, vadesi gelmemiş kuponlarının tam mükellef veya dar mükelleflerce satışında;

Bu tahvillerin satışına banka veya aracı kurumlar aracılık yapmışsa, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'inci maddesi uyarınca tevkifat yapılacak ve tevkifat yapılan gelir mezkûr maddenin 7' numaralı fıkrası uyarınca beyan edilmeyecektir.

Bu tahvillerin satışına banka veya aracı kurumlar aracılık yapmamışsa; Tam mükellefler elde edilen geliri Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (1-d) bendinde yer alan beyan sınırını dikkate alarak; dar mükellefler ise elde edilen gelir tevkifata tabi olmadığı için mezkûr kanunun 86'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (2) numaralı bendi uyarınca beyan edeceklerdir.

2.1.3- Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Doğan Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80'inci maddesi hükmü uyarınca, ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar değer artışı kazancı kapsamında vergilendirilmektedir. İfade edilen düzenlemede yer alan menkul kıymet kavramı Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 13. fıkrasında; Türkiye'de ihraç edilmiş ve SPK tarafından kayda alınmış ve/veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymet olarak tanımlanmıştır. Devlet tahvili ve Hazine bonusu bu kapsama girdiği için söz konusu menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler değer artışı kazancı olarak değerlendirilecektir.

Bu kapsamda Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci madde ile, 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere devlet tahvili ve hazine bonosunun elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerde vergilendirme rejimi olarak tevkifat usulü benimsenmiştir. Menkul kıymetlere bağlı olarak elde edilen gelirlerin beyan esasında vergilendirilmesi, bu menkul kıymetlerin ihraç tarihine, iktisap tarihine ve üzerinden tevkifat yapıp yapılmamasına göre farklılık göstermektedir. Söz konusu düzenleme doğrultusunda menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen kazançların vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

2.1.3.1- 01.01.2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonosunun Elden Çıkarılmasından Doğan Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin (9) numaralı fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvili ve Hazine Bonolarının elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde geçici 67'nci madde hükümlerinin uygulanmayacağı, bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu nedenle söz konusu menkul kıymetler için ihraç tarihi önem kazanmakta, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan söz konusu menkul kıymetlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Buna göre;

- 01.01.2006 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının tam mükelleflerle elde çıkarılması halinde söz konusu menkul kıymetlerin iktisap bedeli elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında arttırılarak tespit edilir. (Endeksleme yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üstü olması şartı da aranmamaktadır.) Bu suretle tespit edilen iktisap bedelinin satış bedelinden indirilmesi suretiyle tespit edilen gelirin 2015 takvim yılı için 23.000 TL'si gelir vergisinden istisna olup istisnayı aşan kısım için yıllık gelir vergisi beyanname si verilir. Söz konusu gelirin dar mükelleflerle elde edilmesi durumunda da aynı şekilde tespit edilecek gelir münferit beyanname ile beyan edilecektir.
- Devlet tahvili ve hazine bonolarının döviz cinsinden ihraç edilmesi durumunda elde edilen kazanç; menkul kıymetin elden çıkarılma tarihindeki Merkez Bankası döviz alış kuruna göre hesaplanan değerinden, iktisap tarihindeki Merkez Bankası döviz alış kuruna göre hesaplanan değerinin indirilmesi suretiyle hesaplanacaktır. Döviz cinsinden ihraç edilen söz konusu menkul kıymetler içinde endeksleme yapılacak ve ilgili yıl için geçerli istisna tutarı uygulanacaktır.

2.1.3.2- 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonosunun Elden Çıkarılmasından Doğan Gelirlerin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonosunun gerek tam mükellef gerekse dar mükelleflerle elde çıkarılması halinde elde edilen gelir üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 1'inci fıkrası kapsamında %10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Geçici 67'nci maddenin (7) numaralı fıkrasına göre tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmemekte diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye de bu gelirler dâhil edilmemektedir. Ancak Geçici 67'nci maddenin (11) numaralı fıkrasında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen devlet tahvili ve hazine bonosunun elden çıkarılmasından doğan gelirler için takvim yılı itibarıyla ihtiyari olarak yıllık beyanname verilebileceği belirtilmiştir. Buna göre beyan edilen gelirden aynı türden menkul kıymetler için yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilir ve beyan edilen gelir üzerinden (hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ve BİST'te işlem gören aracı kuruluş varantları dahil olmak üzere hisse senetlerinden (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetleri hariç) elde edilen kazançlar için %0, diğer kazançlar için ise %10) vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecek, mahsup edilemeyen tutarlar ise genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

2.1.4- Gelir Ortaklığı Senetlerinin Vergilendirilmesi

Gelir Ortaklığı Senetleri, Hazine tarafından geliri Kamu Ortaklığı Fonu'na aktarılmak üzere satılan

köprü, baraj, elektrik santrali, karayolu, demiryolu, telekomünikasyon sistemleri ile sivil kullanıma yönelik deniz ve hava limanları ile benzerlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanların gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortaklık hakkına sahip olmasını sağlayan senetlerdir. Gelir ortaklığı senedi ulaşım, haberleşme, enerji kesiminde kamuya ait olan alt yapı tesislerinin gelirlerini ilgilendirmektedir. Elinde bulunduran yatırımcının bu tesislerin mülkiyeti ve işletmesi ile hiçbir ilişkisi yoktur. Gelir ortaklığı senetleri, hukuki statüsü itibarıyla adındaki "ortaklık" ibaresine rağmen, değişken faizli bir tahvil özelliği taşımaktadır. Bu kapsamda 1'inci bölümde devlet tahvilleri için bahsedilen vergileme şekli bu senetler içinde geçerli olacaktır.

2.1.5- Gelire Endeksli Senetlerin Vergilendirilmesi

Yurt içi tasarrufların artırılması, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi amacıyla, Hazine tarafından 28 Ocak 2009 tarihinde ilk Gelire Endeksli Senet (GES) ihracı gerçekleştirilmiştir. GES ihraçlarında getiriler, Kamu İktisadi Teşebbüsü statüsündeki Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Devlet Malzeme Ofisi (DMO), Devlet Hava Meydanları İşletmeleri (DHMİ) ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nden (KIYEM) bütçeye aktarılan hasılat paylarına endekslenmiştir. Gelire Endeksli Senetler ile getirisi Devlet gelirleriyle ilişkilendirilen bir yatırım aracı yaratılmış olmaktadır. Söz konusu senetlere uygulanacak asgari kupon ödeme garantisi sayesinde yatırımcının gelir payındaki değişimden olumsuz etkilenmesi önlenmiş olmaktadır.

Bu çerçevede, söz konusu senetlerin getirilerine ilişkin ödemelerin hesaplanmasında TPAO, DMO, DHMİ ve KIYEM tarafından bütçeye aktarılan üç aylık ve altı aylık hasılat paylarının toplamı esas alınmaktadır. Gerçekleşen gelir tahsilatının Bütçe'de açıklanan azami tutarların üzerlerinde olması durumunda yatırımcılara söz konusu azami tutar karşılıkları esas alınarak ödeme yapılır.

Gelire Endeksli Senetler, mevcut vergi mevzuatına tabi olup Gelir Vergisi Kanunu'na 5281 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle eklenen Geçici 67'nci madde uyarınca diğer Devlet iç borçlanma senetleri ile aynı şekilde vergilendirilecektir.

Dolayısıyla gelire endeksli senetlerin vergilendirilmesi aşağıdaki yer alan başlıklarda ifade edilmiştir.

2.1.5.1- Gelire Endeksli Senetlerin Kupon Ödemelerinin Vergilendirilmesi

Gelire Endeksli senetlerin kupon ödemeleri üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca %10 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır. Vergi tevkifatı yapılan söz konusu gelirler mezkûr Kanun'un 67'nci maddesinin 7'nci fıkrasına göre beyan edilmeyecektir.

2.1.5.2- Gelire Endeksli Senetlerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelire Endeksli Senetlerin vadesi gelmemiş kuponlarının tam mükellef veya dar mükelleflerce satışında;

Bu senetlerin satışına banka veya aracı kurumlar aracılık yapmışsa, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesi uyarınca tevkifat yapılacak ve tevkifat yapılan gelir mezkûr maddenin 7 numaralı fıkrası uyarınca beyan edilmeyecektir.

Bu senetlerin satışına banka veya aracı kurumlar aracılık yapmamışsa; Tam mükellefler elde edilen geliri Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (1-d) bendinde yer alan beyan sınırını dikkate alarak; dar mükellefler ise elde edilen gelir tevkifata tabi olmadığı için mezkûr Kanun'un 86'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (2) numaralı bendi uyarınca beyan edeceklerdir.

2.1.5.3- Gelire Endekli Senetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelire Endekli Senetlerin gerek tam mükellef gerekse dar mükelleflerce elden çıkarılması halinde elde edilen gelir üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci Maddesinin 1'inci fıkrası kapsamında %10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Söz konusu tevkifata tabi gelir için Geçici 67'nci maddenin (7) numaralı fıkrasına göre gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmemle birlikte Geçici 67'nci maddenin (11) numaralı fıkrası uyarınca ihtiyari olarak verilecek yıllık beyannameye dahil edilebileceklerdir.

2.1.6- Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Gelir ve Kurumlar Vergisi Dışındaki Vergiler Açısından Değerlendirilmesi

4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun "Vergi, resim, harç ve fon istisnası" başlıklı 15'inci madde hükmüne göre, Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz ve anapara ödemeleri ve diğer Devlet iç borçları ile ilgili gider, işlemler ve kâğıtlar, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri saklı olmak koşulu ile her türlü vergi, resim, harç ve fondan istisnadır.

Söz konusu hüküm dolayısıyla devlet iç borçlanma senetleri ile bilinen devlet tahvili ve hazine bonosunun yanı sıra iç borçlanma senetlerinin çeşitlendirilmesinin sonucu olan gelir ortaklığı senetleri ile gelire endekli senetlerin üzerinden gelir ve kurumlar vergisi dışındaki hiçbir türünden vergileme yapılamayacaktır.

2.2- Dış Borçlanma Araçlarının Vergilendirilmesi

Hazine uluslararası kuruluşlardan borçlanmada iki şekilde rol oynar: (i) Hazine ya Devlet adına ilgili uluslararası kuruluştan doğrudan borçlanır ve bu borcu kendi kullanır veya başka bir kamu kurumuna devrederek onun kullanmasını sağlar, (ii) ya da uluslararası kuruluştan borçlanacak olan kamu kurumuna garanti vermek suretiyle, bu kurumun borçlanmasını mümkün kılar.³ Bu kapsamda Hazinesinin en bilinen dış borçlanma aracı eurobond'dur. Bunun dışında türev araçlar vasıtasıyla borçlanma, kredi, hibe vb. şekillerde de borçlanmaktadır.

Bu bölümde daha çok eurobondların vergilendirilmesi üzerinde kapsamlı açıklamalar yapılacak olup, diğer dış borçlanma araçlarının sadece vergisel durumları ortaya konulacaktır.

2.2.1- Eurobond Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Eurobond (Euro Tahvil), Hazinesinin kendi para birimi dışındaki yabancı bir para birimi üzerinden çıkardığı ve uluslararası piyasalarda ihraç ettiği tahvillerdir. Söz konusu tahvilleri iktisap edenler dönemsel getiri olarak faiz geliri elde ederlerken, bu tahvilleri elden çıkarırken ortaya çıkan değer artışından da bir kazanç elde etmektedirler. Eurobondlardan elde edilen faiz ve değer artış kazançlarının vergilendirilmesi aşağıda alt başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.2.1.1- Eurobond Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerine Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67'nci maddesinin

³ <https://www.ekodialog.com/> Erişim Tarihi: 10 Nisan 2016

2'nci fıkrasında yer alan parantez içi hüküm gereği vergi tevkifatı yapılmamaktadır. Diğer taraftan mezkûr Kanun'un 76'ncı maddesinin 2'inci fıkrası uyarınca indirim oranı dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirlere uygulanmayacaktır.

Bu açıdan bakıldığında, eurobond faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde hem geçici 67 hem de 76'ncı madde hükmünün uygulanmadığı bu nedenle bu gelirlerin vergilendirilmesinde ihraç tarihinin bir önemini bulunmadığı ortaya çıkacaktır.

Bu doğrultuda söz konusu gelirin;

- Tam mükellef tarafından elde edilmesi halinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin (7-a) bendi kapsamında %0 oranında tevkifat yapılacaktır. Mezkûr Kanun'un 86'ncı maddesinin (1-c) maddesi kapsamında söz konusu tevkifata tabi gelirin beyan sınırını aşması halinde (2015 takvim yılı için 29.000 TL'yi aşması halinde) yıllık beyanname ile beyan edilecektir.
- Eurobond faiz gelirin dar mükelleflerçe elde edilmesi durumunda, söz konusu gelir üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin (7-a) bendi kapsamında %0 oranında tevkifat yapılacaktır ve mezkûr Kanun'un 86'ncı maddesinin 2'nci fıkrası kapsamında beyan edilmeyecektir.

2.2.1.2- Eurobondların Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80'inci maddesi hükmü uyarınca, Hazinesin kendi para birimi dışındaki yabancı bir para birimi üzerinden çıkardığı ve uluslararası piyasalarda ihraç ettiği tahvillerin (Eurobond) elden çıkarılmasından sağlanan gelirler değer artışı kazancı kapsamında vergilendirilmektedir. Söz konusu gelirlerinde vergilendirilmesi tam mükellefler açısından 01.01.2006 tarihi öncesi ve sonrası olarak iki ayrı başlık altında açıklanmış olup dar mükellefler açısından 258 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde yer alan açıklamalar doğrultusunda böyle bir ayrıma gidilmesine gerek bulunmamaktadır.

2.2.1.2.1- 01.01.2006 Tarihinden Önce Elde Edilen Eurobondların Tam Mükelleflerçe Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihinden önce Hazine tarafından yurtdışında yabancı para cinsinden ihraç edilen borçlanma senetlerinin (Eurobond) vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihinde geçerli olan Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. madde hükümleri uygulanacaktır. Söz konusu madde hükmüne göre eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazanç değer artışı kazancıdır. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen eurobondların iktisap bedelinin tespitinde endeksleme yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması şartı aranmayacaktır. Endeksleme yapıldıktan sonra tespit edilen alım satım kazancının 2015 takvim yılı için 23.000 TL istisna tutarını aşan kısmı yıllık gelir vergisi beyannamesiyle beyan edilecektir. Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesinde belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması nedeniyle elde edilen kazançta istisna uygulanmayacağına ilişkin düzenlemenin yürürlük tarihi 01.01.2006 olduğu için, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen eurobondların tam mükelleflerçe satışından elde edilen gelire istisna tutarının uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır.

2.2.1.2.2- 01.01.2006 Tarihinden Sonra Ele Edilen Eurobondların Tam Mükelleflerçe Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Hazine tarafından

yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımında söz konusu fıkra hükmü uygulanmayacaktır. Bu nedenle 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondların elden çıkarılması halinde geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak ve genel hükümlere göre vergilendirme yapılacaktır. Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. madde hükümlerine göre eurobondların elden çıkarılması sonucunda elde edilen kazanç değer artışı kazancıdır. İktisap bedelinin tespitinde endeksleme yapılabilmesi için ÜFE artış oranının %10 veya üzerinde olması şartı aranmaktadır. Menkul kıymetin alış tarihindeki Merkez Bankası döviz alış kuruna göre tespit edilen değeri endekslemeye tabi tutulacaktır. Menkul kıymetlerin elden çıkarılması neticesinde elde edilen değer artış kazancı istisna kapsamında olmadığından 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondların tam mükelleflerce elden çıkarılması neticesinde doğan gelirin tamamı yıllık gelir vergisi beyannamesiyle beyan edilecektir.

2.2.1.2.3 - Eurobondların Dar Mükelleflerce Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edile Gelirlerin Vergilendirilmesi

258 seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin (7) numaralı fıkrasında dar mükelleflerin hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağladıkları kazançlar için, tevkifata tabi tutulmasın, münferit ve özel beyanname vermeyecekleri belirtilmiştir. Dar mükellef gerçek kişiler açısından Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin ihraç tarihinin bir önemi bulunmamaktadır.

2.2.2- Diğer Yurt Dışı Borçlanma Gelirlerinin Vergilendirilmesi

4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun "Vergi, resim, harç ve fon istisnası" başlıklı 15'inci madde hükmüne göre;

Hazine Müsteşarlığı tarafından borçlu sıfatıyla veya Hazine garantileri ile sağlanan;

- Program kredisi ve proje kredilerinin temini, ikrazı, devri, tadili veya uzatılmasına ilişkin işlemler ve kâğıtlar,
- Uluslararası sermaye piyasalarında kullanılan finansman araçları ile yapılacak borçlanma anlaşmalarında öngörülen ödemeler, işlemler ve kâğıtlar ve bu piyasalarda ihraç edilen menkul kıymetler,
- Devlet dış borçlarının uluslararası sermaye piyasalarında kullanılan türev ürünler dahil olmak üzere her türlü finansal araçlar vasıtasıyla yönetilmesine veya yeniden yapılandırılmasına ilişkin anlaşmalarda öngörülen işlemler ve kâğıtlar,
- d) Devlet dış borçları ile ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemler (dış proje kredileri çerçevesinde yapılacak ödemeler dahil, kredilerin kullanımları hariç),

Her türlü vergi, resim, harç ve fondan istisnadır. Söz konusu istisnadan mezkûr Kanun kapsamında sağlanan hibeler ile Avrupa Birliğinden sağlanan hibelerin temini, devri, tadili ve kullanımına ilişkin işlem ve kâğıtlar da yararlanmaktadır.

2.3- Kira Sertifikalarının Vergilendirilmesi

Hazine Müsteşarlığı, borçlanma araçlarının çeşitliğinin artırılması amacıyla 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 7/A maddesinin verdiği yetkiye dayanarak kira sertifikası ihraç etmeye başlamıştır. Kamuya ait atıl taşınmazların varlık kiralama sistemi içerisinde değerlendirilerek finansman sağlanması amacıyla tamamı hazineye ait olan Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Anonim Şirketi (HMVKŞ) Hazine Müsteşarlığı tarafından kurulmuştur.

Tamamı Hazine Müsteşarlığına ait olan varlık kiralama şirketlerinin denetimi Hazine Müsteşarlığının denetimi çerçevesinde yapılır. Bu şirketler, 6102 sayılı Kanun, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve ilgili diğer mevzuat uyarınca defter tutma ve diğer yükümlülüklerden muaftır.

6456 sayılı Kanununun 42'nci maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (o) bendi ile 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 7/A maddesine göre kurulan ve tamamı Hazine Müsteşarlığına ait olan varlık kiralama şirketleri kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur. Bu muafiyet hükmü 29/6/2012 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girdiğinden, anılan varlık kiralama şirketleri 29/06/2012 tarihinden itibaren kurumlar vergisinden muaftır.

HMVKŞ ile ilgili olarak diğer vergi kanunları yönünden değerlendirme yapıldığında aşağıdaki düzenlemeler ile karşılaşmaktadır:

- 3065 sayılı Kanununun (17/4-g) maddesi ile külçe altın, külçe gümüş, döviz, para, değerli kâğıtlar, hisse senedi, tahvil, varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları, Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçlarının teslimi KDV'den istisna edilmiştir.
- Yine mezkûr Kanun'un (17/4-u) maddesi uyarınca menkul, gayrimenkul ve maddi olmayan varlıkların, varlık kiralama şirketlerine devri ile bu varlıkların varlık kiralama şirketlerince kiralanması ve devralınan kuruma devri KDV'den istisna edilmiştir.
- 6802 sayılı Kanununun 33'üncü maddesinin Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye istinaden yayımlanan 2011/1854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 5'inci maddesi ile değişik 98/11591 sayılı Kararnamenin eki Kararın 1'inci maddesinin (f) ve (g) bentlerine göre; yurt içinde Türk Lirası cinsinden ihraç edilen tahviller ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarının geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması ile vadesi beklenmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar %1 oranında BSMV'ye tabi bulunmaktadır. Ancak, anılan karar hükmü yurt dışında ihraç edilen kira sertifikaları ile yurt içinde döviz cinsinden ihraç edilen kira sertifikalarını kapsamadığı için bu sertifikalara ilişkin söz konusu işlemler sonucunda lehe alınan paralara BSMV oranının %5 olarak uygulanması gerekmektedir. 4749 sayılı Kanununun 7/A maddesine göre kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından 29.06.2012 tarihinden itibaren elde edilen kira gelirleri ve vade sonunda lehe alınan paralar BSMV'den istisna bulunmaktadır. 29.06.2012 tarihinden önce söz konusu tutarlara BSMV istisnası uygulanması mümkün bulunmamakta olup, bu tutarlar üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

Öte yandan 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun "Vergi, resim, harç ve fon istisnası" başlıklı 15'inci madde hükmüne göre; 7/A maddesi kapsamında gerçekleştirilecek işlemler ve ihraç edilecek kira sertifikaları ile kira sertifikalarının ihracına ilişkin işlem ve kâğıtlar, damga vergisi ve harçlardan ve genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile bu idarelere bağlı veya bu idareler nezdinde tesis edilen kuruluşlar tarafından döner sermaye ve sair isimler altında alınan ücretlerden müstesnadır."

3- SONUÇ

Hazine Müsteşarlığı, kamu finansmanının sağlanması amacıyla Devlet tahvili, Hazine bonusu, Eu-robond gibi araçlara ilaveten son yıllarda kira sertifikası, gelire endesli senet, gelir ortaklığı senedi gibi alternatif borçlanma araçlarına başvurmaktadır. Söz konusu borçlanma araçlarını satın alan ve

bir anlamda hazineye finansman sağlayan kişi ve kuruluşlar, sağladıkları bu finansmanın karşılığında bir gelir elde ederler. Borçlanma araçlarından elde edilen gelirlerin vergi kanunları karşısındaki durumu, şüphesiz ki bu kişi ve kurumların söz konusu araçlara ilgisini, dolayısıyla hazinenin finansman teminine doğrudan etki edecektir. Bu husus özellikle geleneksel borçlanma araçlarına ilaveten piyasaya sürülen kira sertifikası, gelir ortaklığı senedi, gelire endekli senetler gibi yeni borçlanma araçlarında borç verenlerin bu araçlara ilgisinin arttırılması açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda geleneksel araçların yanında yeni borçlanma araçlarının vergi kanunları açısından değerlendirilmesi çalışmamızda ayrıntılı olarak yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 290 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- Gelire Endekli Senetler Tanıtım Klavuzu, <https://www.hazine.gov.tr/> , Erişim Tarihi: 14.04.2016
- Kamu Borç Yönetimi Raporu (2015), https://www.hazine.gov.tr, Erişim Tarihi: 12.04.2016
- <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari>, Erişim Tarihi: 16.04.2016
- <https://www.ekodialog.com/> Erişim Tarihi: 10 Nisan 2016